

L. A. BILL No. XIX OF 2022.

A BILL

FURTHER TO AMEND THE MUMBAI MUNICIPAL CORPORATION ACT AND THE MAHARASHTRA MUNICIPAL CORPORATIONS ACT.

५

सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ११.

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम यांत आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.

ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

- १८८८ चा ३. आणि ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांकरिता, मुंबई महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र १९४९ चा ५९. १० महानगरपालिका अधिनियम यांत आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी, तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली होती, आणि म्हणून, २०२२ चा महा. २०२२, हा प्रख्यापित केला होता;
- अध्या. ७. २०२२, हा प्रख्यापित केला होता;

आणि ज्याअर्थी, उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे इष्ट आहे;
त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या त्र्याहत्तराब्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

प्रकरण एक
प्रारंभिक.

संक्षिप्त नाव व १. (१) या अधिनियमास, मुंबई महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका (सुधारणा) अधिनियम, ५
प्रारंभ. २०२२, असे म्हणावे.

(२) तो, दिनांक ४ ऑगस्ट २०२२ रोजी अंमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

प्रकरण दोन
मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाची सुधारणा.

सन १८८८ चा २. मुंबई महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ५ मध्ये, पोट-कलम (१) मधील, खंड (अ) मधील, १० १८८८ चा
अधिनियम क्रमांक “दोनशे छत्तीस” या मजकुराएवजी “दोनशे सत्तावीस” हा मजकूर दाखल करण्यात येईल. ३.
३ याच्या कलम ५
ची सुधारणा.

प्रकरण तीन
महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाची सुधारणा.

सन १९४९ चा ३. महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमाच्या कलम ५ मध्ये, पोट-कलम (२) मधील, खंड (अ) मधील १९४९ चा
अधिनियम क्रमांक तक्त्याएवजी, पुढील तक्ता दाखल करण्यात येईल :— १५ ५१.
५१ याच्या कलम
५ ची सुधारणा.

“ तक्ता

लोकसंख्या (१)	पालिका-सदस्यांची संख्या (२)
(एक) ३ लाखांपेक्षा अधिक व ६ लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या ६५ इतकी असेल. २०
(दोन) ६ लाखांपेक्षा अधिक व १२ लाखांपर्यंत.	३ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक १५,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्य असेल, तथापि असे की, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या, ८५ पेक्षा अधिक होणार नाही.
(तीन) १२ लाखांपेक्षा अधिक व २४ लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या ८५ इतकी २५ असेल.
	६ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक २०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्य असेल, तथापि असे की, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या, ११५ पेक्षा अधिक होणार नाही. ३०
	१२ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक ४०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्य असेल, तथापि असे की, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची ३५ कमाल संख्या, १५१ पेक्षा अधिक होणार नाही.

लोकसंख्या

(१)

पालिका-सदस्यांची संख्या

(२)

(चार) २४ लाखांपेक्षा अधिक व ३० लाखांपर्यंत. निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या १५१ इतकी असेल.

५

२४ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक ५०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्य असेल, तथापि असे की, निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या, १६१ इतकी असेल.

(पाच) ३० लाखांपेक्षा अधिक.

१०

निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या १६१ इतकी असेल.

३० लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक १ लाख इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्य असेल, तथापि असे की, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या १७५ इतकी असेल.”.

१५

प्रकरण चार

संकीर्ण

१८८८ चा ४. मुंबई महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम (यात यापुढे, या प्रक्रिया रद्द करणे.
२. प्रकरणात ज्यांचा निर्देश, “उक्त अधिनियम” असा केला आहे) आणि त्याखाली केलेले नियम, काढलेल्या १९४९ चा ५९. अधिसूचना किंवा काढलेले आदेश यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, जेथे मुंबई महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र २०२२ चा २० महानगरपालिका (सुधारणा) अधिनियम, २०२२ याच्या प्रारंभाच्या दिनांकापूर्वी, —
महा. .

(क) महानगरपालिकांच्या क्षेत्रांची प्रभागांमध्ये विभागणी करण्याची आणि त्यांच्या सीमा विनिर्दिष्ट करण्याची प्रक्रिया, राज्य निवडणूक आयुक्ताने, किंवा यथास्थिति, राज्य शासनाने सुरू केली असेल किंवा पूर्ण केली असेल तेथे, किंवा

२५ (ख) महानगरपालिकांमधील पालिका-सदस्यांच्या जागांच्या आरक्षणाची प्रक्रिया, राज्य निवडणूक आयुक्ताने सुरू केली असेल किंवा पूर्ण केली असेल तेथे,

ती प्रक्रिया, रद्द करण्यात आली असल्याचे मानण्यात येईल आणि अशी प्रक्रिया, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या उक्त अधिनियमांच्या तरतुदीनुसार नव्याने करण्यात येईल.

५. (१) जर या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या, उक्त अधिनियमांच्या तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचणी दूर अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, प्रसंगानुरूप उद्भवेल त्याप्रमाणे, ती अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांसाठी, ३० त्याला आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाद्वारे सुधारणा केलेल्या, उक्त अधिनियमांच्या तरतुदीशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, करता येईल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर, असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) या कलमान्वये काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या ३५ प्रत्येक सभागृहासमोर मांडण्यात येईल.

सन २०२२ चा
महाराष्ट्र अध्यादेश
क्रमांक ७ याचे

६. (१) मुंबई महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका (सुधारणा) अध्यादेश, २०२२, हा,
याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे.

निरसन व
व्यावृत्ती.

२०२२ चा
महा.
अध्या.७.

(२) अशा प्रकारे निरसन झाले असले तरी, उक्त अध्यादेशाद्वारे सुधारणा करण्यात आलेल्या उक्त
अधिनियमांच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती किंवा कोणतीही कार्यवाही (काढण्यात
आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश यांसह) ही, या अधिनियमान्वये सुधारणा करण्यात आलेल्या ५
उक्त अधिनियमांच्या संबंधित तरतुदीन्वये करण्यात आलेली कोणतीही कृती, कार्यवाही किंवा, यथास्थिती, काढण्यात
आलेली अधिसूचना किंवा दिलेला आदेश असल्याचे मानण्यात येईल.

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम (१८८८ चा ३) याच्या कलम ५ मध्ये, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेमधील प्रभाग निवडणुकांमध्ये प्रत्यक्ष निवडून आलेल्या पालिका सदस्यांच्या संख्येची तरतूद केली आहे आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम (१९४९ चा ५९) याच्या कलम ५ मध्ये, संबंधित महानगरपालिकेच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात निवडून आलेल्या पालिका सदस्यांच्या किमान व कमाल संख्येची तरतूद केली आहे.

२. नागरी लोकसंख्येमधील वाढ व नागरीकरणातील जलद वाढ विचारात घेऊन, २०११ च्या जनगणनेच्या संख्येच्या आधारे व २०२१-२०२२ मधील लोकसंख्येच्या परिकल्पित गणनेच्या आधारे, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेमधील पालिका-सदस्यांची संख्या आणि इतर महापालिकांच्या निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान व कमाल संख्या, सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २ आणि सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १२ यांद्वारे अनुक्रमे, वाढवण्यात आली होती.

तथापि, २०२१ ची जनगणना पूर्ण झाल्यानंतर, त्यानुसार लोकसंख्येच्या आकडेवारीच्या आधारे, महापालिकांच्या पालिका-सदस्यांची संख्या विनिर्दिष्ट करणे इष्ट वाटले.

३. बृहन्मुंबईच्या क्षेत्राचे प्रभागांमध्ये विभाजन करण्याचा आणि त्याच्या सीमा विनिर्दिष्ट करण्याचा, आणि पालिका-सदस्यांच्या प्रभाग निवडणुकीच्या प्रयोजनार्थ, प्रत्येक शहर ज्या प्रभागात विभागले जाईल त्या प्रभागांची संख्या व सीमा अशा शहरांसाठी विनिर्दिष्ट करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्याकरिता सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २१ यांद्वारे उक्त महानगरपालिका अधिनियमांमध्ये सुधारणा केली आहे.

४. माननीय सर्वोच्च न्यायालयाने, राहुल रमेश वाघ विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य (एस.ए.ल.पी.(सी) क्र.२०२१ चा १९७५६) या प्रकरणी, दिलेल्या त्याच्या दिनांक ४ मे २०२२ व २० जुलै २०२२ रोजीच्या आदेशांद्वारे, उक्त सुधारणा अधिनियम अंमलात आल्याच्या दिनांक ११ मार्च २०२२ रोजी व त्यापूर्वी केलेल्या परिसीमनाच्या आधारे, निवडणूक कार्यक्रम अधिसूचित करण्याचे निर्देश निवडणूक आयोगाला दिले आहेत.

५. वरील वस्तुस्थिती विचारात घेता, सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २ आणि सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १२ याच्या प्रारंभापूर्वी असलेली पालिका-सदस्यांची संख्या, पुनःस्थापित करण्यासाठी उक्त महानगरपालिका अधिनियमांच्या कलम ५ मध्ये योग्य त्या सुधारणा करणे इष्ट आहे असे वाटले.

६. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी, मुंबई महानगरपालिका अधिनियमात व महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियमात आणखी सुधारणा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कायवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबदल त्याची खात्री पटली होती ; आणि म्हणून, महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी दिनांक ४ ऑगस्ट २०२२ रोजी मुंबई महानगरपालिका आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका (सुधारणा) अध्यादेश, २०२२ (२०२२ चा महा. अध्या. ७), हा प्रख्यापित केला होता.

७. उक्त अध्यादेशाचे राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे हा या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,

दिनांक १२ ऑगस्ट २०२२.

एकनाथ संभाजी शिंदे,

मुख्यमंत्री.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे ज्ञापन

या विधेयकात, वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचा पुढील प्रस्ताव अंतर्भूत आहे :—

खंड ५. या खंडान्वये, या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, ती अडचण शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, दूर करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपवण्यासंबंधीचा वर नमूद केलेला प्रस्ताव हा, सामान्य स्वरूपाचा आहे.

सन २०२२ चे वि.स. विधेयक क्रमांक १९.—मुंबई महानगरपालिका व महाराष्ट्र

महानगरपालिका (सुधारणा) विधेयक, २०२२.

(मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, १८८८ यातील उतारे.)

(सन १८८८ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ३)

१. ते ४.

* * * *

५. (१) महानगरपालिका पुढील सदस्यांची मिळून बनलेली असेल :—

(अ) प्रभाग निवडणुकीच्यावेळी प्रत्यक्ष निवडून आलेले दोनशे छत्तीस पालिका सदस्य ; आणि

(ब) * * * *

(२)

* * * *

५अ. ते ५ब.

* * * *

६. ते ५२८.

* * * *

अनुसूची.

* * * *

(महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ यातील उतारे.)

(सन १९४९ चा मुंबई अधिनियम क्रमांक ५९.)

१. ते ४.

* * * *

५. (१)

* * * *

महानगरपालिके ची
रचना.

७(२) प्रत्येक महानगरपालिका पुढील सदस्यांची बनली असेल—

(अ) प्रत्यक्ष प्रभाग निवडणुकांमध्ये थेट निवडून आलेले खालील तक्त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या
संख्येतील पालिका-सदस्य—

“ तक्ता

लोकसंख्या (१)	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची संख्या (२)
(एक) ३ लाखांपेक्षा अधिक व ६ लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या ७६ इतकी असेल. ३ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक १५,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एका अतिरिक्त पालिका-सदस्यांची तरतूद करण्यात येईल, तथापि, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या ९६ पेक्षा अधिक होणार नाही.
(दोन) ६ लाखांपेक्षा अधिक व १२ लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या ९६ इतकी असेल. ६ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक २०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एक अतिरिक्त पालिका-सदस्यांची तरतूद करण्यात येईल, तथापि, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या १२६ पेक्षा अधिक होणार नाही.

लोकसंख्या (१)	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची संख्या (२)
(तीन) १२ लाखांपेक्षा अधिक व २४ लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या १२६ इतकी असेल.
	१२ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक ४०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एका अतिरिक्त पालिका-सदस्याची तरतूद करण्यात येईल, तथापि, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या १५६ पेक्षा अधिक होणार नाही.
(चार) २४ लाखांपेक्षा अधिक व ३० लाखांपर्यंत.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या १५६ इतकी असेल.
	२४ लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक ५०,००० इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एका अतिरिक्त पालिका-सदस्याची तरतूद करण्यात येईल, तथापि, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या १६८ इतकी असेल.
(पाच) ३० लाखांपेक्षा अधिक.	निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची किमान संख्या १६८ इतकी असेल.
	३० लाखांपेक्षा अधिक असलेल्या प्रत्येक १ लाख इतक्या अधिक लोकसंख्येसाठी एका अतिरिक्त पालिका-सदस्याची तरतूद करण्यात येईल तथापि, त्यामुळे निवडून आलेल्या पालिका-सदस्यांची कमाल संख्या १८५ इतकी असेल.”.

(ब)	*	*	*	*
(३) ते (५)	*	*	*	*
५अ. व ५ब.	*	*	*	*
६. ते ४९३.	*	*	*	*

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

[सन २०२२ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक १९.]

[मुंबई महानगरपालिका अधिनियम आणि महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम यांत आणखी सुधारणा करण्यासाठी विधेयक.]

[श्री. एकनाथ संभाजी शिंदे,
मुख्यमंत्री.]

राजेन्द्र भागवत,
प्रधान सचिव,
महाराष्ट्र विधानसभा.